

№ 564 від 07 травня 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-vedennya-ta-funkcionuvannya-derzhavnogo-zemelnogo-kadastru-v-umovah-voyennogo-s564-070522>

Ключові слова: земельно-правові відносини, земля, державна реєстрація прав, правовий режим воєнного стану.

Key words: land-legal relations, land, state registration of rights, legal regime of martial law.

СЛЕПНЬОВА КАТЕРИНА ВАДИМІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

ГЕНЕЗА ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ В КИТАЇ, ЯПОНІЇ ТА ІНДІЇ У ФЕОДАЛЬНУ ЕПОХУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Період раннього феодалізму у всесвітньому масштабі закінчився у VII–XI ст. ст. При цьому різні країни вступали в період розвинутого феодалізму не одночасно: великі країни Азії в більш ранній час, країни Європи – в більш пізній. В історії Китаю період розвинутого феодалізму почався в VIII ст.

Танський період (створення нової династії Тан у VII–IX ст.) в історії Китаю називають золотим віком. В Танський період значно удосконалилися земельні відносини. Було змінено систему наділів, зокрема вдови отримували по 50 му, зрівняні в правах чоловіки і жінки, встановлено пільги для деяких категорій сімей. Вся земля належала державі, і наділи надавалися землеробові тимчасово тільки на період працездатності. Потім їх перерозподіляли, для чого вели чіткі реєстри. Величина земельних наділів кожного землероба визначалася конкретними умовами його проживання. Де землі було мало, наділи зменшувалися, а де достатньо, їх отримували з розрахунку на трипільну сівозміну. Нагляд за використанням землі та вчасною сплатою податків здійснювали призначені із центру чиновники. Державні землі або роздавали в спадкове користування титулованій знаті, або надавали в користування чиновникам на період служби. Проте, оскільки за китайськими правовими нормами ступінь знатності зменшувалася з кожним поколінням і через п'ять поколінь сходила нанівець, а землі поверталися в казну, чиновники були зобов'язані контролювати цей процес [1, с. 120].

У Східному Китаї знаходиться ще один стародавній осередок земле-робства. За словами В.І. Вернадського, «у Китаї склалося поколіннями інтенсивне землеробство... в досить стаціонарній формі існувало в державі більше 4000 років» [2, с. 105]. В силу майже повної централізації влади опис і кадастр земель мали у Китаї загальнодержавний і тому однаковий характер. Первісна оцінка земель – їх розподіл на три

групи – значно ускладняється. Ґрунти поділяються на 12 розрядів, «визначених найбільш властивостями їх до вирощування того чи іншого хліба та овоча».

В.І. Вернадський писав, що ще задовго до нашої ери в Китаї було накопичено багато відомостей про землю. Ще в XXIII ст. до н.е. після великого повня починалось «осушення земель, покращення, розподіл їх на частини». Князь Юй (II ст. до н.е.) «при обшушуванні боліт ретельно підмічав ґрунтові пласти»; він «поділив землі за якістю ґрунтів і місцезнаходженням на три розряди: добрі, середні та худі» [3, с. 370, 377].

У II–VI ст. до н. е. у Китаї встановлюється «система рівних полів». До визначення якості ґрунтів потім вертались багато разів. Наприклад, у 1115 р. імператор Гинь «справив... вимір земель і визначив поземельний податок за якістю ґрунтів». У 1387 р. імператор Мін наказав встановити «відмінність земель за місцезнаходженням і ґрунтів їх». Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що у ті часи поземельний податок у Китаї визначався за якістю ґрунтів.

Зрозуміло, кадастр земель не ґрунтується лише на достойності ґрунтів, а враховує інші природні, а також економічні умови, але з наведених уривків видно, що в Китаї ґрунту в цьому випадку надавалось особливе значення. Звісно, переробки кадастру пов'язані з його «тимчасовою» суттю, але певну роль відігравали приватні політичні зміни та війни, які постійно велися на території Китаю. Недолік хороших ґрунтів та історична прихильність народу до землеробства вели до того, що правителі знову і знову вертались до оцінки земель [4, с. 50].

Отже, найбільш значним досягненням феодального Китаю потрібно рахувати застосування та часте оновлення кадастру земель, багато в чому заснованого на особливостях ґрунтів, а також розроблення способів застосування добрив, для яких існувала своєрідна класифікація, відміна від римської.

Незаперечно запозичення китайських агрономічних засобів японцями. В енеоліті та в епоху бронзи землеробство в Японії ставало одною із галузей господарства, про що має згадка в «Нихонгі» – хроніках японських імператорів перших століть нашої ери. Однак китайські автори знаходили це землеробство примітивним і писали, що японці «не мають хороших рисових полів і живуть за продуктами моря».

У фундаментальній монографії К. М. Попова повідомляється, що в VII–IX ст. ст., у період формування японської феодальної держави, його запозичення з Китаю та Кореї йшли по лінії державній, ідеологічній та «вузькопрактичній». Тут в зацікавленому нас плані треба мати на увазі іригацію, оцінку ґрунтів – кадастр, їх добриво, у тому числі сидерацію, терасування схилів. «Виявилася також необхідність у вимірі землі, її межуванні, у вивченні ґрунтового покриву, зрошенні». Була введена система строгої планування земельних ділянок, яка отримала назву «дзери». Вона потребувала прямокутного розміщення полів, що було зручно для зрошення, але виникала необхідність у вирівнюванні рельєфу та ґрунтів. У VIII ст. почалося складання карт ділянок і цілих облас-

тей. Одночасно з обліком населення було проведено «складання земельного кадастру», але, ймовірно, він був дуже спрощеним [5, с. 52, 56].

Отже, перший огляд, який можна назвати «Кадастром», в Японії був виконаний для всієї країни в кінці 16-го століття. Його мета полягала в тому, щоб розрахувати урожай рису через визначення розміру сільгоспудідь і прогнозування родючості. Проте результати картографування базувалися не на національній геодезичній мережі контрольних геодезичних пунктів, тому вимірювання і план меж мають недостатню точність [1, с. 141].

Розвиток феодальних відносин в Індії, посилення експлуатації селян та успіх землеробства породили, як і у всіх інших феодальних суспільствах, необхідність оцінки земель для збору податків. Мабуть, такі місцеві оцінки проводились дуже давно, але в 70-х роках XVI ст., при падишахі Акбарі, у Північній Індії всі землі були оцінені за єдиною системою. В цьому кадастрі, складеному по десятирічним даним про посіви та ціни, ґрунти були поділені на категорії: «поладж» – оброблювані з року в рік, тобто самі кращі; «чачар» – вимагали парування на протязі 1-3 років; «банджар», які закидалися в поклад на строк більше п'яти років і перетворювались у джунглі, в подальшому випалювались. Поладж обкладався податком у розмірі приблизно третини врожаю, для двох інших категорій встановлювалася знижка.

Відмінність продуктивності ґрунтів, яке встановлюється при кадастрі, породило обмін ділянками між орендараторами «утримувачами», породжений через певний час, і навіть такий звичай, як «бадлон-веш», коли при переділу обмінювались землею цілі села [6, с. 241–242].

У подальшому податковий тягар посилювався і повторні кадастри проводились ще не раз. Успіх землеробства, однак, сповільнився. У XVI–XVII ст. ст. іригація була менше розвинута, ніж у XIV ст. Така ситуація була аж до захоплення Індії англійцями. Але і при англійському пануванні не спостерігалось помітного прогресу землеробства.

Отже, в уявленнях про землю і ґрунт в Китаї, Японії та Індії було багато спільного: ґрунту приділялась велика увага, розроблялись подібні способи підтримання ґрунтової родючості, всюди проводився кадастр земель.

Список використаних джерел:

1. Нариси історії розвитку земельних відносин, землеустрою, кадастру в країнах різних континентів : монографія / В. А. Іванишин, О. О. Волкова, Г. М. Горлова та ін. – Чернівці : ЧНТУ, 2019. – 236 с.
2. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетное явление. М. : Наука, 1977. Кн. 2.
3. Бичурин Н. Я. Поземельный налог в Китае. – Москвитянин, 1841, ч. IV, № 12.
4. Крупеников И. А. История почвоведения. Изд. «Наука». М. : 1981. 328 с.
5. Попов К. М. Япония. Очерки развития национальной культуры и географической мысли. М. : Мысль. 1964. с.

6. Антонова К. А. Очерки общественных отношений и политического строя Могольской Индии. М. : Изд-во АН СССР, 1952. с.

Ключові слова: земля, ґрунт, кадастр, землеробство, оцінка землі.
Key words: land, soil, cadastre, agriculture, land valuation.

ЮРЧЕНКО АННА ВІТАЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПЛЯЖІВ МІСТА ОДЕСИ

На теперішній час порядок експлуатації пляжів міста Одеси встановлено Правилами устаткування та експлуатації пляжів міста Одеси, затвердженими рішенням Одеської міської ради від 05.04.2007 № 1133-V (далі – Правила).

Так, Одеською міською радою укладено близько 49 договорів оренди штучних пляжів, загальна площа яких складає 156 979, 7 кв. м.

Проте, Правила, якими керуються при укладенні таких договорів, не враховують змін, що відбулись з моменту їх прийняття на законодавчому рівні, а також не дозволяють розв'язати проблеми, що виникають на практиці у відносинах, пов'язаних із експлуатацією та користуванням пляжами.

Однією з найактуальніших проблем залишається стан дотримання встановлених законодавством України та затвердженими Правилами положень щодо неприпустимості обмеження вільного та безкоштовного доступу осіб до території пляжів для загального користування, які систематично порушуються орендарями берегозахисних споруд у вигляді штучних пляжів та залишаються одним з найпопулярнішим приводом для скарг з боку відпочиваючих на пляжах м. Одеси.

Дедалі частіше виявляються випадки незаконного розміщення тимчасових споруд та інших об'єктів на території пляжів м. Одеси, що суперечать основному їх призначенню та перешкоджають загальному користуванню пляжами міста відпочиваючими.

При цьому, ані Правилами, ані умовами договорів не передбачено дієвих заходів впливу на порушників Правил та умов договорів, що в окремих випадках не дозволяє забезпечити своєчасне (протягом курортного сезону) усунення виявлених порушень, оскільки вирішення спорів у судовому порядку потребує значного часу та не дозволяє оперативного розв'язувати існуючі проблеми, а інші оперативні правові заходи впливу на порушників є недоступними.

Окрім низької дисципліни дотримання окремими орендарями умов Правил та укладених договорів оренди, причини, які зумовили виникнення вищезгаданих проблем, пов'язані із відсутністю чіткого, одно-